

VASADI PÉTER

Jegyzetlapjaink

1926-ban született Budapestén. Költő, író, esszéista. Legutóbbi írását 2011. 8. számunkban közzeltük.

Többes számban írtam ennek az írásnak a címét, abban a reményben (vagy inkább ritka meggyőződéseim egyikében bízva), hogy minden ember valamilyen formában „jegyzetel”. Írva vagy nem írva, de benyomásainak, érzeteinek, a belső dinamizmus barátságos vagy ellenséges lökéseinek hatására, akarja vagy sem. Tapasztal. Magát is, sőt megtapasztalja. E tapasztalatait nyomban meg is ítéli: most jó voltam, most gonosz, megfontoltan mértéktartó, mohó, irigy, anélkül, hogy a kezemet mozdítottam volna, ütöttem, mert nagyon utálok, szeretem, unom, vonzódok hozzá, figyelem, elfogadom, meglátolom, legszívesebben autóbusz alá lökném, a tény is bánt, hogy egyáltalán létezik, de jó, hogy megszületett, nehéz ember, de elviselem stb... Belefáradok magamba. Mérhetetlenül sok, bőrrrel fődött ölelés, gyilkosság, káröröm, de megbecsülés is, segítségvág, aggodalom, féltés, örömhöz hasonló jóindulat is bozsg bennünk. Életünknek anormális tömegű, s villámgyorsan egymásra rakódó, elillanó, megíratlan, mégis emlékezetes vagy emlékezetet terhelő jegyzetlapja van. Megszakítás nélkül s némán zakatolnak belső világunk nyomdagépei... Isten pedig olvas és olvas. Elgondolni is letaglózó.

Csak akkor kímélhetnénk meg őt, ha nem élnénk. Ő pedig azt akarja, hogy éljünk, bárhogyan, de éljünk, lévén „az élők Istene”. Nem igaz, hogy megbánta volna a teremtést. És nem bánta meg a halálát sem, viszont leszállva a keresztről, úgy él, hogy a hátába örökre beleégett a fa nyoma. Szeretete szenvedésre ítélte. Ha semmi más nem igaz róla, csak ez, s az, hogy olvas minket, vagyis hogy a teljes egészét tudja rólunk, a rossznál is rosszabbat, amit Istenként el sem kerülhet, tud minket, és vég nélkül, mert ismer, mint a tenyerét, és örökre ismerni akar, már ez elég volna, hogy akkor *csak vele*; de még ez is kevés, mert *benne*, tehát sehol másnál, máshol, „csak ott”, mindennel, mindenkivel. Nélküle senki, semmi önmagában, sterilen, különben lehullik, szétesik, elmerül. Ha csak őt, s benne mindent, akkor ez kényszerítő erővel azt jelenti — mindig. Észrevétlenül, ahogy ő.

De nem, mert mi barbárok vagyunk. Keresztelve és kereszteletlenül is. S keresztelve ráadásul még babonázunk is. Sminkelt barbárok lettünk. S azok is akarunk maradni. Anélkül, hogy bármit is törődnénk e szó megroppantó súlyával, jövőtlenítő rombolásával. E szóra legföljebb fölháborodunk. Kikérjük magunknak. Esetleg jelentgetünk; föl.

*

Mondjak példát? X. Y. rendszeresen jár templomba, misét hallgat; mit jelent ez? És ha történetesen siket (nem „de”, hanem) és misz-

tikus?... X. Y. áldozik, kezel, mosolyog. Kijön a templomból, és nyomban szétbeszéli a Randevút, amely tehát fölszínes volt — az ő részéről. Nem hajtja le örömeiben a fejét, s nem őrzi magában Istent, az istenit, beszáll a kocsjába, siet haza, mert 15 perc múlva kezdődik — mondanom sem kell, hol — a „Szeresd a saját pincsidet!” című ismeretterjesztő sorozat. Ilyesmí a vallásos színezetű blaszfémia. Én meg azt mondom neki, szeresd, sőt „Óvd a magányodat”, zárd el, zárd le a bent fényverő testedet-lelkedet. Eméssz lassan. El ne veszíts másodpercet sem Látogatásod idejéből. Hagyd hatni magadban a Föltámadott nem-evilági, nem nagy és nem kicsi, hanem szavakkal kifejezhetetlen, átható s újjáteremtő erejét, eucharisztikus egzisztenciáját, amely úgy Ige, hogy Test, úgy emberi, hogy isteni, úgy szótlán, hogy tekintet, s úgy elrejlő, hogy jelenlét. Se zaj, se lárma, se szó. Lassítva guruljon az a kocsi. Késs le minden otromba, telhetetlen, nyafizó önmutogatást, még akár az ebédet is... Az a siket gyalog sétál haza, s nem gondol semmire. Örvendezik; szakramentális csöndje van. S ezt tudja is.

Magyarország és kereszténysége európaizálódik. Ezt úgy hívják elegáns terminussal (bár már a könyökünkön jön ki): integrál s integrálódik. Ezt abból lehet látni, hogy lakosságának jó része évről-évre kövérebb, eszik, gömbölyödik, sőt, túleszik (hogy finom legyen), rühell mozogni, tanulni, tudni, győzelmi V-t mutogatva dől be a folyton vigyorgó plakát-személyiségeknek (?), s bugyuta ajánlataiknak. Tapcsolva ujjong a kabarék blódségeinek. Szórazokozik (mintha volna rá oka). Semmi „komoly” nem érdekli. Nincs (igazi) hite, bizalma, hűsége, türelme, mélyen gyökerező ambíciója. Beéri veleszületett ócskaságokkal és olcsósággal. Az értékekről annyit tud, hogy azok alighanem az ó-ember barlangfalát díszítő, primitív rajzok, girbe-gurba láncok, tompa élű balták, pattintott lándzsafejek, elvásott medvebőrök lehettek; és ez még a jobbik eset. Tulajdon személyiségének értékeiről meg még ennyit se tud. Emberileg kiteljesedni? Minek. Karrier kell mindenáron. A mellékutakat keresi, és rendre meg is találja a törvénytelenésekben sikeresen ügyködő haverok között.

Hogy sötéten izzó nyomorban élnek százezerszám honfitársai? Az ő dolguk. A kulturálatlanság bénító, lapos és alantashoz kötött közege, mint a ragályt terjeszti a közönségességet, a rászedés módszereit. Mindenkit be kell csapni, akit s ahol lehet. Az erkölcsi nihilizmus, mint a szennyes áradat eltitkolt csúszdára sodor népet, rendeltetést, múltat, intézményt, ismereteket, közösséget, hívőt és nem hívőt egyaránt. Integrálódunk. Abba az Európába, amely már egész nyíltan, sőt egyetlen normális és lehetséges életmódként, emberi célként hirdeti a liberális korlátatlanságot, az agyonudvarolt individualizmust, az üdvözítő technicizmust. Európa integrál. Az emberi szabadságról (már) nincs megrázó élménye (mivel 2000 táján nem volt forradalma), hanem a megszabadulásról csak szép, színes klippjei vannak. Ezeket úgy rendezi s olyannak vetíti, hogy tessék a hatalomnak. A jólöltözött barbárság hódító, s hagyományosan

mosolyos. Kerül minden spontaneitást. Megunhatatlanul s hosszan rázza az ígéretes kezeket. A kapuzárás nyikorgó zöreijére pedig nem illik odafigyelni.

*

„Az ember” — alig megkezdve történelmét — „bűnbe esvén mindentől megbetegedett, szíve, füle, szeme, szája, agya, mindene beteg. Nem tud *rendesen beszélni*, nem azt mondja, ami jó és hasznos a maga és testvérei üdvére, szava nem áld, dicsőít, vigasztal, buzdít, tanít, hanem rossz beszédek, káromló, átkozódó, gyilkos szavak, ostoba, tudatlan szavak, bolond, felületes, fölösleges fecsegések jönnek ki a szájából. És vak, megvakult Isten jelenlétére a világban. Ezt gyógyítja... Jézus... ezt a sok bajt... az egész embert, az emberiség ősbaját gyógyítja.” Dér Katalin tiszta, kemény beszéde ez (Dér – Jorsits: *Beavatás. Márk evangéliuma. Kairosz, Budapest, 2011*). Nem vélemény, hanem látélet. Hogyan lehet, és bárki hogyan merésze ki-bekapcsolgatni ezt a Gyógyítót, mint egy hősugárzót? Nem arról van szó, hiszel vagy nem hiszel, vagy azt hiszed, hogy hiszel, vagy azt hiszed, hogy nem hiszel. Az emberiség diagnózisának súlyosságában szinte általános egyetértés van a legkülönbözőbb, de *felelős* vezetők, nézetek, csoportok, sőt kontinensek között. Nem volna itt az ideje végképp fölismerni: a világvallások közmegegyezése szerint az istenhit nyomában keletkező jótékony vákuumok tartalomért, vallásgyakorlásért, jóságért és javakért, a létezés örömeért, megtartó, ősi gyökerű, saját kultúráért és szentekért kiáltanak ma is? A világvallások pusztá léte, követőiknek nagy száma, történetük hossza arra mutat, hogy az emberiséget az élet legmélyebb forrásaiból föltörő, s leküzdhetetlen, annyi látszólag végleges veresége után is számtalan formában megjelenő, testet öltő, emberen túli, szerető Akarat élte, s ha erről lemondana, a létezéséről mondana le. Minden történelmi időben örült elgondolás az, hogy ezt a lemondást el lehet érni, diadalmasnak lehet álcázni, ki lehet kényszeríteni; Istent végleges felejtésre lehet ítélni. Az érte vívott szüntelen küzdelem esélyei, e küzdelem mélységekkel jutalmazott szenvedése és szépsége, földadhatatlan szükségessége az igazi kultúrák örök alapja, rejtett célja s rejtetlen megjelenítése. Hogy van Szent, ez az ember legnyilvánvalóbb önvédelme a megsemmisüléssel szemben, hitben, tudományos igényű teológiában, művészetben, egyetemesség-tudatában kifejezve. A Szent egyetlen, késélen álló bizonyítéka embermilliárdoknak az, hogy azért van, mert valóban szent. Ha pedig az, akkor a mégoly megviselt ember léte, sorsa, egymást követő kezdetei, új meg új evilági föltámadásai bizonyosak... Ha Jézus az egész embert, az emberiség ősbaját gyógyítja, akkor nincs „ellenszere”, mert az ember tényleg beteg. De meg akar gyógyulni.

*

H. Bergson *Az erkölcs és a vallás két forrása* című művében, *A dinamikus vallás* című fejezetben ezt írja *A keresztény misztikáról*: ez a cselek-

véselkedvben nyilatkozik meg, „a körülményekhez való alkalmazkodás és újraalkalmazkodás képességében, a hajlékonysággal egyesült határozottságban, a lehetségesnek és a lehetetlennek látnoki megkülönböztetésében, az egyszerűség szellemében, amely győz a bonyodalmakon, szóval a magasabb rendű józan észben. Nemde éppen ezeket találjuk a misztikusokban...?” Nem éppen ezek a tulajdonságok „a szellemi egészség” meghatározói? (Szent István Társulat, Budapest, 2002, Dr. Dienes Valéria fordítása). Az emberi élet gyógyításához el kell fogadnunk: a Gyógyító istenségéből az következik, hogy nincs külön élet és szellemi élet; az emberi élet szellemi, testestül-lelkestül, mint ahogyan a teremtés is az. Az ember teremtetten háromságos, szétbonthatatlan egység — istenképű. Vagyis minden nyavalyára, amit emberinek mondunk, egyetlen gyógyszer van — Jézus Krisztus, az Isten Fia. Ami korántsem jelenti azt, hogy Hurrá!, sose halunk meg. De igen, nagyon is meghalunk. Ám mintegy Krisztusba beleegészségesedve halunk meg — betegségünkben. Mert ez a föltámadt Gyógyító maga az Élet — tehát nem hol gyógyít, hol meg nem — szeretetének igazságába s igazságának szeretetébe vonva mindenkit, bűnöst, beteget, bukottat, ha hiszi, hogy ő a Krisztus; ő Van nekünk (ebben az oly nehezen integrálható Európában is).

*

Barbár az, aki szellemien nem zenei. A zene nemcsak dallam, akkord, zengzet, harmónia, hanem ritmus is, a ritmusnak következetessége, a matematika ünnepélyes kiterjedése, ahogy mindent maga alá rendel, anélkül, hogy látványosan uralkodnék, a hang (beszéd) és a *szükséges* csönd váltása, váltakozása, meglepő arányai ennek, s aránytalanságai, az emberi gondolkodás előre láthatatlan fejleményeinek tornyosulása s alászállása(i), maga az életünk zeneműként épül, formálódik, mélyén az abszolút csöndnek, mintegy anyagi hallgatásnak titkával. Ez a Hallgatás zene a legmélyebben; a Lét zeneien forrása mindennek s mindenkinek; Isten amennyire Csönd, annyira Zene. Ami Istentől van, zeneien van... Ezért aki önhibájából életében egyszer sem hallgatta meg s végig J. S. Bach *János-passióját*, *H-moll miséjét*, *A fúga művészetét*, az barbárságban elmarasztható; azt nem tette meg, amivel önmagának tartozik. De most egy vaskos könyvet kellene ideírnom, tele művekkel s szerzők neveivel, mert a teljes Bachra, a teljes Lisztre, a teljes Mozarra, Bartókra, Kodályra, Hindemith-re volna szükségünk ahhoz, hogy életünk szellemien legyen zenei. És a hit, a művészet, a tudomány, a mindenféle kutatás (zenei) titkaira, hogy ne érezzük magunkat valamennyire barbárnak... Akit nem érintett meg a művek által visszatükrözött tulajdon életének hallatlan egyedisége és összetettsége, tehát nem sejtheti sem a maga, sem a mások egészségét, se azt a boldogságot, mikor megérti: részként is beleillik, van helye az Egészben. Az öröklétnek zenei természete van.